

vrijeme trajanja braka svaki svoju posebnu imovinu, što je odlika njemačke zajednice povećane imovine. Tek pri okončanju braka se stečena dobit izjednačava među njima. Unatoč sadržajnoj sličnosti sa njemačkom zajednicom povećane imovine, kod ovog imovinskog režima postoji i niz izraženih francuskih posebnosti. Tako se npr. odšteta za pretrpljenu bol ili slučajni porast vrijednosti nekretnine (npr. zbog proglašenja građevinskim zemljištem) ne uvažava pri izjednačavanju povećane imovine.”

Toliko o izvodu iz odgovarajuće izjave za javnost iz njemačkog Saveznog ministarstva pravde. Sklapanje brakova, a prije svega razvodi, između njemačkih i francuskih partnera će u budućnosti biti jednostavniji. Ono što je značajno kod ovog razvoja je to što se on tiče i odnosa Njemačke i Francuske. Jer ovo su ipak dvije države, koje su se dugo vremena u historiji međusobno smatrale tradicionalnim neprijateljima, a danas predstavljaju “motor u evropskom procesu saglašavanja”. Što dalje dokazuje da evropsko jedinstvo, a sa tim povezani relativna dobrobit i mir, koji vladaju u EU, postoji samo kada postoji spremnost da se iz konflikta prošlosti uči i da se pristupa jedan drugom.

Dr. Stefan Pürner

Deutsch-französischer Wahlgüterstand in Vorbereitung

(Zusammenfassung)

Dieser Beitrag stellt den geplanten Deutsch-französischen Wahlgüterstand dar. Im Zusammenhang damit wird betont, dass diese ein Beispiel für die bilaterale Anstrengungen der Mitgliedstaaten ist, den Rechtsverkehr zwischen ihren Staatsangehörigen einfacher zu machen. Diese Bemühungen betreffen längst nicht mehr nur den wirtschaftlichen Bereich, der früher das wesentliche Gebiet der Rechtsharmonisierung war, sondern reicht zwischenzeitlich bis in das Familienrecht. Als Beleg hierfür wird der geplante deutsch-französischen Wahlgüterstand, der bisher bestehende vermögensrechtliche Probleme im deutsch-französisch Ehen beseitigen möchte, dargestellt. Hierbei wird, u.a., mit freundlicher Genehmigung desselben, aus einer Pressemitteilung des deutschen Bundesministeriums der Justiz zitiert. Abschließend wird festgestellt, dass an dieser Entwicklung bemerkenswert ist, das diese das Verhältnis zwischen Deutschland und Frankreich, zwei Staaten, die sich lange Zeit in der Geschichte gegenseitig als “Erbfeinde” angesehen haben, heute aber der “Motor des europäischen Einigungsprozesses” sind, betrifft. Dies belegt, dass es europäische Einigung, und damit verbunden, den relativen Wohlstand und den Frieden, die in der EU herrschen, nur gibt, wenn man bereit ist, aus den Konflikten der Vergangenheit zu lernen und aufeinander zu zu gehen.

Ex officio kontrola nepoštenosti ugovornih klauzula

– Presuda Evropskog suda od 4. juna 2008. godine u pravnoj stvari C-243/08 – prethodni postupak prema čl. 234 TFEU, pokrenut od strane mađarskog suda Budaörsi Városi Bíróság, odlukom od 22. maja 2008. godine, u postupku **Pannon GSM Zrt.** protiv **Erzsébet Sustikné Győrfi**¹ (dalje: Presuda)

Mag. sci. Almedina Šabić

Uvod

Shodno odredbi čl. 6 (1) Smjernice 13/93/EEZ o nepoštenim klauzulama u potrošačkim ugovorima², države članice su obavezne predvidjeti da nepoštene klauzule koje se koriste u ugovorima koje potrošači zaključuju s poduzetnicima neće obavezivati potrošača, a ugovor će nastaviti da važi na istoj osnovi, ukoliko naravno može nastaviti postojati bez nepoštenih klauzula. Posljedica je nepoštenosti ugovornih klauzula, koje su uprkos takvom svom karakteru unesene u tekst ugovora, u skladu s odredbom čl. 6 (1) njihova neobaveznost za potrošača.³ Neobaveznost se pritom ograničava na nepoštene klauzule, dok preostali dio ugovora nastavlja postojati, ukoliko je to bez nepoštenih klauzula moguće.

Neobaveznost konkretne ugovorne klauzule podrazumijeva zabranu nastupanja njezinih posljedica prema potrošaču, odnosno nemogućnost njezine provedbe u pravnom prometu.⁴ U pogledu pitanja na koji način treba izvršiti transpoziciju rješenja iz čl. 6 (1) u zakonodavstva država članica, odnosno da li je ugovorne klauzule neophodno oglasiti ništavima, lišenim pravnog dejstva ili jednostavno neobavezujućima, Smjernica ne daje odgovor. Odrediti ugovorne klauzule koje su nepoštene *pobojnima*, u smislu da bi oglašenje njihove neobaveznosti ovisilo o inicijativi potrošača, ne smatra se, međutim, dovoljnim, naprosto iz razloga što takva potrošačeva inicijativa može izostati usljed različitih okolnosti, kakve su primjerice nedovoljno poznavanje prava od strane potrošača, njegov ekonomski položaj usljed kojeg je prisiljen zaključiti ugovor s poduzetnikom ili također njegova nespremnost na snošenje troškova postupka.

Mogućnost ispitivanja nepoštenosti unaprijed formuliranih ugovornih klauzula u ugovorima između potrošača i poduzetnika problematizirana je pred Evropskim sudom

¹) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0243:EN:HTML>

²) Council Directive 93/13/EEC of 5 April on unfair terms in consumer contracts, OJ No L 95/29, 21. 04. 1993.

³) Neobaveznost postoji *ipso iure* i nije ovisna o odluci suda; sud će samo konstatirati da nepoštene klauzule ne mogu obavezivati potrošača.

⁴) Nobbis, Steffi, Missbräuchliche Vertragsklauseln in Deutschland und Frankreich, Zur Umsetzung der Klauselrichtlinie 93/13/EWG des Rates, Tübingen, 2004, str. 407.

(dalje i: Sud) u prethodnom postupku nekoliko puta. U predstojećem će izlaganju biti predstavljena odluka Suda u pravnoj stvari C-243/08, uz pozivanje na presude u kojima je ranije odlučeno o sličnim pitanjima.

Činjenično stanje

Dana 12. decembra 2004. godine gospođa Sustikné Gyórfi je zaključila ugovor o pružanju usluga mobilne telefonije s mobilnim operaterom Pannon. Pri zaključenju ugovora je korišten od strane Pannona unaprijed pripremljen obrazac ugovora, u kojem je predviđeno da gospođa Sustikné Gyórfi potpisom ugovora prima k znanju i prihvata opće uvjete poslovanja, koji su u ugovoru sadržani i koji se smatraju njegovim neodvojivim dijelom.

Shodno općim uvjetima poslovanja sadržanima u ugovoru ugovorne strane su za slučaj spora iz zaključenog ugovora dogovorile nadležnost suda prema mjestu sjedišta poduzeća Pannon; klauzula o mjesnoj nadležnosti nije bila individualno dogovorena između ugovornih strana.

S obzirom na to da prema mišljenju Panonna gospođa Sustikné Gyórfi nije ispunjavala svoje obaveze iz ugovora, Pannon je kod suda prema mjestu njegovog sjedišta, Budaörsi Városi Bíróság (dalje i: mađarski sud), pokrenuo postupak namirenja svojih potraživanja.⁵ Ovaj je sud donio odluku kojom je namirenje dopustio, čemu je gospođa Sustikné Gyórfi prigovorila, usljed čega je kratki postupak namirenja prerastao u parnicu. Mađarski sud je našao kako se prebivalište tužene ne nalazi u oblasti njegove nadležnosti, već u mjestu koje je 250 km udaljeno od mjesta sjedišta postupajućeg suda, te da su saobraćajne komunikacije između mjesta prebivališta tužene i sjedišta postupajućeg suda veoma ograničene. Shodno odredbama u to vrijeme važećeg mađarskog Zakona o parničnom postupku sud je bio dužan svoju mjesnu nadležnost ispitati po službenoj dužnosti. S obzirom na to da se, međutim, ne radi o isključivoj nadležnosti, ovo se pitanje u pravilu ne razmatra nakon prvog upuštanja tuženog u postupak. U ovakvom bi slučaju sud pitanja koja se tiču njegove mjesne nadležnosti ispitao isključivo onda kad njegova mjesna nadležnost u konkretnoj stvari proturječi općepoznatim ili sudu zvanično poznatim činjenicama ili ondje gdje bi takva mjesna nadležnost bila malo vjerovatna ili osporena od strane tuženog.⁶

Imajući u vidu rečeno, mađarski je sud Evropskom sudu uputio sljedeća pitanja o kojima je trebalo biti odlučeno u prethodnom postupku:

Da li je odredbu čl. 6 (1) Smjernice 13/93/EEZ, shodno kojoj države članice imaju predvidjeti da su nepoštene klauzule u potrošačkim ugovorima neobavezujuće za potrošača,

moguće tumačiti na način da se smatra kako nepoštenu ugovornu klauzulu upotrijebljena od strane poduzetnika za potrošača ne može biti neobavezujuća *ipso iure*, već samo u slučaju uspješnog pobijanja takve odredbe od strane potrošača?

Da li koncept zaštite potrošača predviđen Smjernicom 13/93/EEZ podrazumijeva obavezu nacionalnih sudova da po službenoj dužnosti, dakle bez isticanja zahtjeva kojim se ide za pobijanjem određene ugovorne odredbe i neovisno o prirodi postupka, ispita predočenu mu klauzulu, čak i prilikom ispitivanja njegove vlastite mjesne nadležnosti?

Za slučaj potvrdnog odgovora na drugo pitanje: koje okolnosti je nacionalni sud prilikom ispitivanja nepoštenosti određene ugovorne klauzule dužan uzeti u obzir odnosno cijeliti?

Pravni okvir

Kad je riječ o komunitarnom pravu, Sud je u obzir uzeo sljedeće odredbe Smjernice:

- čl. 1 (1): "...cilj je Smjernice usklađivanje pravnih i upravnih propisa država članica o nepoštenim klauzulama u ugovorima između poduzetnika i potrošača...";
- čl. 3 (1), prema kojem se ugovorna klauzula o kojoj nije pojedinačno pregovarano smatra nepoštenom kad protivno načelu savjesnosti i poštenja uzrokuje značajan nesklad između prava i obaveza ugovornih strana na štetu potrošača, čl. 3 (2) u skladu s kojim se klauzulama koje nisu pojedinačno ugovorene smatraju klauzule koje su formulirane unaprijed i potrošač stoga, osobito u okvirima unaprijed formuliranog standardnog ugovora, nije bio u mogućnosti da utiče na njihov sadržaj i čl. 3 (3), koji ukazuje na to da Aneks klauzula uz Smjernicu sadrži otvorenu i indikativnu listu klauzula koje se mogu smatrati nepoštenima;
- odredbu br. 1 slovo q Aneksa, u kojoj se pominju klauzule koje vode ka tome ili za posljedicu imaju oduzimanje ili otežavanje potrošaču mogućnosti ostvarenja njegovih prava pred sudovima;
- čl. 4 (1), shodno kojem će se, ne dirajući u odredbe čl. 7 Smjernice, nepoštenost ugovorne klauzule procjenjivati uzimajući u obzir prirodu roba ili usluga u vezi s kojima je ugovor zaključen, kao i okolnosti postojeće u vrijeme zaključenja ugovora, koje su ovo zaključenje pratile, te ostale odredbe istog ili nekog drugog ugovora o kojima konkretna odredba čiju se nepoštenost ispituje ovisi;
- čl. 6 (1), u kojem se ističe kako će države članice predvidjeti da nepoštene klauzule koje se koriste u ugovorima zaključenim između poduzetnika i potrošača, kako je predviđeno njihovim domaćim pravom, neće obavezivati potrošača, a ugovor će nastaviti da važi za ugovorne strane na istim osnovama, ukoliko može nastaviti postojati bez nepoštenih odredaba;
- čl. 7 (1), koji obavezuje države članice da u interesu potrošača i konkurentnog poslovanja obezbijede

⁵) Riječ je o skraćenom postupku naplate dospjelih novčanih potraživanja, postojanje kojih se dokazuje vjerodostojnim ispravama, a koji postupak u najvećoj mjeri podsjeća na postupak po platnom nalogu, odredbe o kojem nisu našle mjesto u noveliranom Zakonu o parničnom postupku FBiH i ZPP Republike Srbije.

⁶) Paragraf (rubni broj) 18 teksta Presude.

postojanje odgovarajućih i efikasnih sredstava kojima će onemogućiti primjenu nepoštenih klauzula u potrošačkim ugovorima, te čl. 7 (2), shodno kojem sredstva o kojima je riječ u odredbi čl. 7 (1) obuhvaćaju odredbe kojima osobe ili organizacije, u domaćem pravu legitimno ovlaštene u pogledu zaštite potrošača, mogu da pokrenu tužbu shodno mjero-davnom domaćem pravu pred sudovima ili organima uprave, a radi donošenja odluke o tome da li su ugovorne odredbe formulirane za opću upotrebu nepoštena i sprječavanja njihove upotrebe.

U obzir su, pored komunitarnih rješenja, uzeta i rješenja važeća u mađarskom pravu u vremenu vođenja postupka pred nacionalnim sudom koji će kasnije inicirati prethodni postupak. Tako su u obzir uzete odredbe Građanskog zakonika shodno kojima ugovorne strane mogu pobijati opće uvjete ugovora koji se smatraju nepoštenim (§ 209 st. 1), odredbe u kojima se navodi koje se klauzule u potrošačkim ugovorima imaju smatrati nepoštenima (§ 209/B st. 4), odredbe shodno kojima se konkretni ugovor usljed pobijanja njegovih odredaba ima smatrati nevažećim u trenutku njegovog zaključenja (§ 235 st. 1) i odredbe temeljem kojih druga ugovorna strana s činjenicom pobijanja mora biti pismeno upoznata u jednogodišnjem roku (§ 236 st. 1). Sud je pored odredaba Građanskog zakonika konsultirao i Vladinu Uredbu br. 18/1999 o nepoštenim klauzulama u potrošačkim ugovorima u njezinom za ovaj slučaj važećem tekstu. Shodno ovoj Uredbi, ugovorne su klauzule podijeljene u dvije kategorije, prvu u kojoj se nalaze odredbe čija je primjena u potrošačkim ugovorima zabranjena i koje se imaju smatrati ništavima i drugu, u kojoj se susreće klauzule koje se prije nego bude dokazano suprotno imaju smatrati nepoštenima, pri čemu ugovorna strana koja takve klauzule koristi ima pravo obarati ovu pretpostavku.

Iz obrazloženja presude

U okviru koncepta zaštite potrošača zastupljenog u Smjernici 13/93/EEZ se polazi od toga da se potrošač u odnosu na poduzetnika nalazi u slabijem, poduzetniku podređenom položaju, te da je u načelu slabije informiran u odnosu na poduzetnika, što redovno vodi tome da pristaje na ponuđene mu ugovorne uvjete, bez da ima stvarnu mogućnost utjecaja na njihovu sadržinu.⁷ Sud zastupa shvaćanje prema kojem cilj odredaba čl. 6 Smjernice ne može biti ostvaren na način da potrošač sam ima obavezu pozivati se na nepoštenost konkretne ugovorne klauzule, te da efektivna zaštita potrošača može biti postignuta samo onda kad nacionalni sudovi imaju mogućnost da po službenoj dužnosti ispituju nepoštenost određene ugovorne klauzule.⁸ U tom je smislu isključena mogućnost takvog tumačenja odredbe čl. 6 (1), shodno kojem bi nepoštena ugovorne

klauzule za potrošača neobavezujuće bile samo kad on postavi odgovarajući izričit zahtjev u tom pravcu, te tom zahtjevu bude udovoljeno. Komunitarni je zakonodavac usljed značaja zaštite potrošača u odredbi čl. 6 (1) predvidio kako se nepoštena ugovorne klauzule u ugovorima između poduzetnika i potrošača ima smatrati neobavezujućima. Riječ je prinudnom propisu, kojim se, usljed nejednakih pozicija u kojima se nalaze ugovorne strane, formalnu usklađenost prava i obaveza ugovornih strana nastoji zamijeniti materijalnom usklađenošću i time uspostaviti jednakost preuzetih prava i obaveza.⁹

Odgovarajući na drugo pitanje, Sud je podsjetio na svoju presudu od 21. novembra 2002. godine, u slučaju *Cofidis*.¹⁰ Shodno odluci u ovom slučaju, pravna zaštita koju potrošačima obezbjeđuje Smjernica proteže se na sve slučajeve u kojima se potrošač, koji zaključuje ugovor s poduzetnikom, na nepoštenost u ugovoru sadržane klauzule ne poziva ili zbog toga što ne poznaje svoja prava ili usljed straha od visokih troškova postupka. U presudi je u slučaju *Mostaza Claro* Sud pored toga našao kako vrsta i značaj javnog interesa, na kojem počiva zaštita potrošača osigurana Smjernicom, nacionalne sudove obavezuje da po službenoj dužnosti ispituju nepoštenost određene ugovorne klauzule i time doprinesu otklanjanju neravnoteže u odnosima između poduzetnika i potrošača. Iznimno će nacionalni sud dopustiti primjenu konkretne nepoštena klauzule ondje gdje se ustanovi da potrošač želi biti obavezan takvom klauzulom.¹¹ Potrebno je ukazati na to da je Sud naglasio kako specifičnosti sudskog postupka vođenog između poduzetnika i potrošača u skladu s nacionalnim pravom ne smiju biti od utjecaja na pravnu zaštitu koju potrošaču osigurava Smjernica.

U okviru se trećeg pitanja mađarski sud interesirao za to koje okolnosti (kriterije) bi pri ocjeni nepoštenosti ugovornih klauzula trebao uzeti u obzir. U tom je smislu moguće istaći kako načelo savjesnosti i poštenja i značajan nesklad između prava i obaveza ugovornih strana, kao sastavni dijelovi generalne klauzule iz čl. 3 Smjernice, jesu apstraktni kriteriji koji jednoj ugovornoj klauzuli o kojoj nije pojedinačno pregovarano mogu dati karakter nepoštenosti. Konkretizaciji generalne klauzule trebao bi poslužiti Aneks klauzula uz Smjernicu i odredbe čl. 4 Smjernice. Pored toga, potrebno je ukazati na činjenicu da je Sud u predmetu *Océano Grupo Editorial i Salvat Editores* odlučio kako ugovorna klauzula koja je od strane poduzetnika unaprijed formulirana i postala dijelom ugovora između

⁷⁾ Presuda Evropskog suda u pravnim stvarima C-240/98 do C-244/98, *Océano Grupo Editorial i Salvat Editores*, [2000] ECR I-4941, paragraf (rubni broj) 25.

⁸⁾ Op. cit., paragraf (rubni broj) 26.

⁹⁾ Presuda Evropskog suda od 26. oktobra 2006. godine, u pravnoj stvari C-168/05, *Mostaza Claro*, [2006] ECR I-10421, paragraf 36.

¹⁰⁾ Presuda Evropskog suda od 21. novembra 2002. godine, u pravnoj stvari C-473/00, *Cofidis*, [2002] ECR I-10875, paragraf 34.

¹¹⁾ Presuda Evropskog suda od 26. oktobra 2006. godine, u pravnoj stvari C-168/05, *Mostaza Claro*, [2006] ECR I-10421, paragraf 38.

poduzetnika i potrošača bez da je o njoj pojedinačno pregovarano, a kojom se klauzulom utvrđuje kako će za sporove proizašle iz konkretnog ugovora nadležan biti sud prema sjedištu poduzetnika, ispunjava sve kriterije da u smislu Smjernice bude određena kao nepoštena.¹² Sud je u svojoj odluci u predmetu *Océano Grupo Editorial i Salvate Editores* pored toga istakao kako ovakva jedna klauzula o mjesnoj nadležnosti potrošača prisiljava na saglašavanje s nadležnošću suda u mjestu koje je od njegovog mjesta prebivališta često veoma udaljeno. Tako u sporovima male vrijednosti troškovi pojavljivanja potrošača pred sudom mogu odvrati potrošača od njegovog upuštanja u spor.¹³

Sud se nije upustio u pitanje primjene općih kriterija nepoštenosti na određenu ugovornu klauzulu, koju je u konkretnom slučaju neophodno podvrgnuti sadržajnoj kontroli, već je istakao kako je zadatak nacionalnog, u ovom slučaju mađarskog suda da ustanovi da li je konkretna klauzula nepoštena u svjetlu odredbe čl. 3 (1) Smjernice.¹⁴ (...)

Iz dispozitiva presude

Odredbu je čl. 6 (1) Smjernice, shodno odgovoru Suda na prvo postavljeno pitanje, potrebno tumačiti u smislu da nepoštene ugovorne klauzule nisu obavezujuće za potrošača, te da uspješno pobijanje nepoštenih klauzula od strane potrošača ne može biti promatrano kao preduvjet neobavezujućeg karaktera nepoštenih klauzula.

U okviru je odgovora na drugo postavljeno pitanje Sud zauzeo stanovište shodno kojem je nacionalni sud obavezan da po službenoj dužnosti ispita nepoštenost ugovornih klauzula onda kad raspolaže odgovarajućim pravnim i činjeničnim osnovama koje mu to omogućuju. Nađe li pri tom da je konkretna ugovorna klauzula zaista nepoštena, njezinu će primjenu onemogućiti, pod uvjetom da potrošač tome ne proturječi. Ovakvu obavezu nacionalni sud ima i pri ispitivanju njegove vlastite mjesne nadležnosti.

Na kraju, Sud je, odgovarajući na treće postavljeno pitanje, zaključio kako je zadaća nacionalnog suda da ustanovi da li je određena ugovorna klauzula nepoštena u smislu odredbe čl. 3 (1) Smjernice. Pri tom nacionalnom sudu u ovom konkretnom slučaju pomoć predstavlja postojeća praksa Evropskog suda shodno kojoj klauzula koja je unijeta u potrošački ugovor bez da je o njoj pojedinačno pregovarano, a kojom se ugovara isključiva nadležnost suda prema mjestu sjedišta poduzetnika, može biti smatrana nepoštenom.

U presudi je, još jednom nakon odluka u slučajevima *Cofidis*, *Océano Grupo Editoriale i Salvato Editores*, te *Mostaza Claro* razjašnjeno za praksu iznimno relevantno pitanje vezano za ovlaštenja nacionalnih sudova da po službenoj dužnosti ispituju nepoštenost određenih ugovornih klauzula. Jasno je kako je u osnovi ovog pitanja problem reguliranja pravnih posljedica nepoštenih ugovornih klauzula, kojom je, s obzirom na nedorečenost odredbe čl. 6 (1)

Smjernice, u različitim nacionalnim zakonodavstvima pristupljeno na različite načine, od prihvatanja koncepta apsolutne ništavosti¹⁵, preko koncepta nepoštenih odredaba kao *nepostojećih*¹⁶ i koncepta poboynosti¹⁷ do rješenja koja ne slijede jasnu ideju bilo apsolutne bilo relativne ništavosti nepoštenih ugovornih klauzula.¹⁸ Prihvatanje rješenja shodno kojem bi se nepoštene ugovorne klauzule smatralo poboynima, te time njihovo oglašavanje neobavezujućima automatski vezalo za inicijativu potrošača, ne smatra se ispravnim izborom u postupku usklađivanja nacionalnih s rješenjima Smjernice 13/93/EEZ. S obzirom na veliku vjerovatnoću izostanka takve inicijative usljed nepoznavanja prava od strane potrošača ili usljed njegove nesprenosti da preuzme troškove postupka u velikom bi broju slučajeva izostala i sama zaštita koju se Smjernicom nastoji osigurati potrošaču u ugovorima koje zaključuje s poduzetnicima. Nacionalni su sudovi u skladu sa izriječkom i obrazloženjima iznesenim u naprijed komentiranoj i presudama koje su joj prethodile izričito ovlašteni da ex offo utvrđuju nepoštenost ugovornih klauzula.

Mag. sci. Almedina Šabić

Die Kontrolle missbräuchlicher Klauseln in Verbraucherverträgen von Amts wegen

(Zusammenfassung)

Der Beitrag behandelt die Richtlinie 13/93 EWG über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen und insbesondere die Auslegung des Art 6 (1), der Mitgliedsstaaten dazu verpflichtet, missbräuchliche Klauseln in Verträgen, die ein Gewerbetreibender mit einem Verbraucher geschlossen hat, als unverbindlich zu erklären und die Bedingungen dafür in den innerstaatlichen Rechtsvorschriften festzulegen. In diesem Zusammenhang ist das Urteil des Gerichtshofs (Vierte Kammer) vom 4. Juni 2009 (Vorabentscheidungsersuchen des Budaörsi Városi Bíróság - Ungarn) - Pannon GSM Zrt./ Erzsébet Sustikné Györfi in der Rechtssache C-243/08 besonders relevant und wird von der Autorin detailliert vorgestellt und kommentiert. Aus dem Urteil folgt, dass Art. 6 Abs. 1 der Richtlinie 93/13/EWG des Rates vom 5. April 1993 über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen dahin auszulegen ist, dass eine missbräuchliche Vertragsklausel für den Verbraucher nicht verbindlich ist, und dass es hierzu nicht erforderlich ist, dass der Verbraucher sie vorher erfolgreich angefochten hat. Das nationale Gericht ist verpflichtet, die Missbräuchlichkeit einer Vertragsklausel von Amts wegen zu prüfen, sobald es über die hierzu erforderlichen rechtlichen und tatsächlichen Grundlagen verfügt. Es ist Sache des nationalen Gerichts, festzustellen, ob eine Vertragsklausel wie die, die den Gegenstand des Ausgangsverfahrens bildete, die Kriterien erfüllt, um als missbräuchlich im Sinne von Art. 3 Abs. 1 der Richtlinie 93/13 qualifiziert zu werden.

¹² Presuda Evropskog suda u pravnim stvarima C-240/98 do C-244/98, *Océano Grupo Editorial i Salvate Editores*, [2000] ECR I-4941, paragraf 21 do 24.

¹³ Op. cit., paragraf 22.

¹⁴ Paragraf 42 do 44 Presude.

¹⁵ Koncept prihvaćen u Bugarskoj, Estoniji, Njemačkoj Irskoj, Portugalu, Rumuniji, Slovačkoj, Sloveniji i Španiji.

¹⁶ Francuska, Luxemburg, Malta.

¹⁷ Češka, Latvija, Holandija.

¹⁸ Austrija, Belgija, Grčka, Italija, Kipar, Mađarska, Poljska.